

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES I METODOLÒGIQUES DE L'ATLES DE LA NOVA RURALITAT

L'Atles de la Nova Ruralitat ens ofereix uns materials que constitueixen una eina bàsica perquè l'alumnat conegui el territori de Catalunya. En els darrers anys s'han produït una sèrie de canvis en diferents àmbits com la població, els usos del sòl o els mitjans de comunicació. La realitat és canviant i el territori i les activitats humanes també canvien. Malgrat tot, hi ha aspectes que encara perviuen. Aquest concepte clau "canvi-continuïtat" és un dels aspectes a treballar amb l'ajut de l'Atles de la Nova Ruralitat.

1- EL NOU CURRÍCULUM I LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES.

El nou currículum¹ de l'educació secundària està orientat a l'adquisició de les competències bàsiques. El desenvolupament competencial implica capacitar l'alumnat perquè utilitzi les seves habilitats i els seus coneixements per entendre el món que l'envolta. També que es converteixi en un ciutadà responsable i crític.

Les competències bàsiques que l'alumne ha d'assolir són les següents:

COMUNICATIVES	1- Competència comunicativa lingüística i audiovisual. 2- Competència artística i cultural
METODOLÒGIQUES	3- Tractament de la informació i competència digital. 4- Competència matemàtica. 5- Competència d'aprendre a aprendre.
PERSONALS	3- Competència d'autonomia i iniciativa personal.
CONVIURE I HABITAR EL MÓN	3- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic. 4- Competència social i ciutadana

Hem de dissenyar estratègies didàctiques i promoure els coneixements necessaris perquè l'alumnat pugui arribar a desenvolupar aquestes competències.

¹ Currículum educació secundària obligatòria. Decret 143/2007 DOCG núm. 4915

Per adquirir les competències bàsiques, cal que integrem els tres tipus de continguts: conceptuals, procedimentals i actitudinals, que no s'aprenen de manera aïllada, sinó que estan interrelacionats. Quan dissenyem una activitat didàctica, per exemple en l'anàlisi d'un paisatge, estem treballant a l'hora les tres vessants. Recordem que un dels objectius principals quan dissenyem una activitat és que l'aprenentatge sigui d'utilitat per interpretar noves situacions i nous contextos.

Les competències més pròpies de les ciències socials són les relacionades amb el bloc de **conviure i habitar el món**. Dins d'aquest bloc hi trobem la competència 7: "*coneixement i interacció amb el món físic*" i la competència 8: "*social i ciutadana*".

A continuació, s'especifiquen els aspectes que ajuden a assolir aquestes dues competències:

Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic (7).

Per facilitar-ne l'assoliment, cal treballar en:

- Interpretació de mapes, gràfics o paisatges.
- Percepció de l'espai.
- Conscienciació de la influència humana en l'espai.
- Identificació i plantejament de problemes.
- Realització d'observacions, tant directes com indirectes.
- Contrastació d'hipòtesis.
- Valoració de la sostenibilitat.
- Aplicació del pensament científicotècnic per interpretar la informació.
- Utilització responsable dels recursos naturals.

Competència ciutadana (8).

Per facilitar-ne l'assoliment, cal treballar en:

- Comprensió de la realitat social en que es viu.
- Contribució en la millora de la societat.
- Coneixement i valoració d'un mateix .
- Reconèixer la igualtat de drets entre els diferents col·lectius.
- Conscienciació dels valors de l'entorn.
- Respecte pels valors universals.

- Utilització dels coneixements sobre l'organització de les societats.
- Comprensió crítica de la realitat.
- Realització d'anàlisi multicausal per jutjar problemes socials.
- Identificació dels trets de la societat actual, la seva pluralitat i el seu caràcter evolutiu.
- Adquisició d'un sentiment de ciutadania global compatible amb la identitat local.

Els continguts de l'actual currículum estan articulats per cadascun dels cursos en blocs comuns, on s'especifiquen els aspectes procedimentals i actitudinals que serveixen de marc per desenvolupar la resta de continguts o blocs específics.

A **1r ESO**, *l'Atles de la Nova Ruralitat*, es pot utilitzar en els següents continguts:

Continguts comuns:

- Obtenció i processament d'informació a partir de l'observació directa i indirecta de paisatges propers i llunyans.

Contingut específic: “El paisatge com a resultat de la interacció entre la humanitat i el medi”:

- Caracterització de diferents paisatges, amb especial atenció al territori català, espanyol i europeu, analitzant i descrivint els elements naturals.
- Anàlisi de la interacció entre els grups humans i el medi al llarg de la història, tot caracteritzant les diferents relacions entre les societats i els seus entorns.
- Distinció entre riscos naturals i antròpics. Descripció d'alguns casos d'impacte mediambiental derivats de l'acció humana, especialment a Catalunya, cercant causes i conseqüències.
- Identificació dels diferents tipus de recursos naturals renovables i no renovables.
- Valoració de les accions, tant individuals com col·lectives, que afavoreixen un desenvolupament sostenible. Aproximació a polítiques de protecció mediambiental des d'àmbits diversos.

A **2n ESO**, *l'Atles de la Nova Ruralitat*, es pot utilitzar en els següents continguts:

Continguts comuns

- Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports (convencionals i digitals).
- Cerca, anàlisi i contrast d'informacions estadístiques i gràfics, per mitjans convencionals i digitals, per a interpretar fenòmens demogràfics i socials.

Contingut específic: “L'ocupació del territori: població i societat”.

- Anàlisi de l'evolució històrica de la població a nivell local i mundial: poblament, dinàmiques demogràfiques i ritmes d'urbanització al llarg de la història.
- Identificació de les fonts per a l'estudi de la població (censos, padrons o registres).
- Localització de les principals concentracions i buits demogràfics, identificant els factors naturals i humans que expliquen la distribució de la població.
- Localització de les principals concentracions urbanes a Catalunya, Espanya i el món.
- Aplicació dels conceptes bàsics de demografia a la comprensió de dinàmiques demogràfiques actuals (creixement demogràfic, migracions, esperança de vida), analitzant i interpretant les seves causes i conseqüències.
- Identificació dels elements estructurals de les societats actuals (edat, sexe, ocupació, mobilitat), caracteritzant especialment alguns factors de desigualtat social i diversitat cultural de la societat europea, espanyola i catalana i manifestant respecte per la diversitat i riquesa de manifestacions culturals.

A **3r ESO**, *l'Atlas de la Nova Ruralitat*, es pot utilitzar en els següents continguts:

Continguts comuns

- Cerca, anàlisi i contrast d'informacions estadístiques, gràfics i mapes, així com de les informacions que ens proporcionen els mitjans de comunicació.
- Contrast i valoració crítica d'informacions diferents sobre un mateix fet o fenomen, valorant solucions i alternatives als problemes.
- Ús de diferents fonts d'informació, especialment amb suport TIC, per contextualitzar els conceptes generals a fets de l'entorn proper, comunicant de forma argumentada els resultats de la recerca.
- Reflexió i debat sobre els reptes de la societat multicultural en relació a la convivència i la cohesió social, fonamentant les opinions pròpies i respectant les dels altres.

Contingut específic: “Activitat econòmica i espai geogràfic”

- Reconeixement i aplicació de conceptes bàsics d'economia a l'anàlisi del funcionament de les activitats econòmiques i de l'organització del món del treball, tot caracteritzant els trets generals de l'economia europea, espanyola i catalana dins un món globalitzat i establint relacions amb fets i realitats de l'entorn proper.
- Anàlisi de les relacions entre la tecnologia, l'organització social i la producció de béns en un territori al llarg de la història. Presa de consciència del caràcter exhaurible dels recursos i de la necessitat d'una producció respectuosa amb el medi ambient i d'un consum responsable.
- Reconeixement de paisatges agraris, exemplificant les característiques bàsiques de cada un i identificant les transformacions en el món rural.
- Anàlisi dels principals paisatges agraris a Catalunya, així com de les activitats que hi estan associades.
- Identificació de les principals zones industrials a nivell mundial i dels factors de localització industrial i la seva relació amb les xarxes de comunicació i transport.
- Anàlisi de l'evolució de l'activitat dels sectors secundari i terciari a Catalunya.
- Comprensió de la relació entre serveis, societat del benestar i sistema contributiu. Classificació i anàlisi d'alguns serveis a nivell mundial i local.
- Identificació de la tendència a la terciarització de les societats actuals.

Contingut específic: “Transformacions i desequilibris en el món actual”.

- Identificació de l'impacte dels processos productius, dels moviments de població i del creixement urbà sobre el territori.
- Anàlisi de les formes de vida, dels problemes i de la gestió de les ciutats actuals, especialment a Catalunya i Espanya.

2- ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

L'ensenyament de la Geografia s'ha de basar, en l'ús de fonts i recursos diversos per obtenir informació, poder interpretar-la i comunicar-la. Els atles geogràfics ens acosten a la realitat espacial, el medi natural i la seva interacció amb els grups humans.

La publicació en format digital de *l'Atles de la Nova Ruralitat* ens dóna l'oportunitat de treballar amb eines TIC la geografia, tant des de les escoles i instituts, com des de les llars, amb els beneficis que això comporta per a l'aprenentatge.

Una de les habilitats que es poden treballar més amb aquest atles és l'observació, l'anàlisi i la interpretació de mapes, gràfics i paisatges. No hem d'obviar la interdisciplinarietat en l'observació d'un mapa o un gràfic. En aquesta activitat hi intervenen les competències metodològiques, com el tractament de la informació o la competència matemàtica; com també les comunicatives. L'alumne podrà aplicar, en els seu comentaris i descripcions, conceptes bàsics que ha assolit (demogràfics, estudi de paisatges, i altres) per analitzar fenòmens representats gràficament.

Els materials que presenta *l'Atles de la Nova Ruralitat*, es poden utilitzar en diferents nivells educatius: tant a primària com en l'ESO i en el Batxillerat, en l'assignatura de Geografia de 2n.

S'han dissenyat però, unes activitats didàctiques que pretenen ser un model d'aplicació d'aquests materials a mode d'orientació pel professorat, destinades preferentment als tres primers cursos de l'ESO, on es treballen continguts geogràfics, tal i com s'ha analitzat anteriorment.

La seqüenciació d'aquests continguts, al presentar-se en el nou currículum de forma bastant genèrica, permet als centres educatius adequar i concretar la proposta curricular. Això significa que temes com el paisatge, la població, o els sectors d'activitat econòmica es poden treballar a diferents cursos, amb diferents graus de dificultat i aprofundiment. A partir d'aquí, cada professor pot adaptar els materials en base al nivell i els interessos de l'alumnat.

La proposta d'aplicació didàctica conté dos tipus de material. Per una banda, unes activitats didàctiques concretes. Són propostes d'exercicis per realitzar amb alumnes, indicant el curs més adequat per realitzar-les, els seus objectius, les competències que es treballen i el seu desenvolupament, sempre tenint com a base fonts gràfiques o d'imatge que apareixen a *l'Atles de la Nova Ruralitat*.

Per altra banda, també hi ha uns documents de suport per a ús del professorat. Es tracta d'un recull de models per a l'observació, l'anàlisi i la interpretació de mapes, gràfics i paisatges. Es poden utilitzar per treballar el contingut de l'Atles. Estan pensats per a l'etapa de l'ESO, però es poden adequar a les necessitats d'altres nivells educatius.

